

EWIDENCJA PARKÓW I OGRODÓW
NA TERENIE WOJEWÓDZTWA KOSZALIŃSKIEGO

miejsowość

WIELIN

gmina

POLANÓW

~~powiat~~

nazwa

Park wiejski

• T O M /

IŁOSC EGZ. 5 •

URZĄD WOJEWÓDZKI
75-950 W KOSZALINIE
WYDZIAŁ OCHRONY ŚRODOWISKA
Wojewódzki Konserwator Zabytków

NR. INW. 2221

653

Nr inv. 653

dep.

BIBLIOTEKA

Zarząd Ochrony i Konserwacji Zesp. Pałac - Ogrod.

Muzeum Narodowe w Warszawie

ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 62 41 244

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inv. 653

TOWARZYSTWO URBANISTÓW POLSKICH
ODDZIAŁ W KOSZALINIE

EWIDENCJA PARKÓW I OGRODÓW
NA TERENIE WOJEWÓDZTWA KOSZALIŃSKIEGO

MIEJSCOWOŚĆ

WIELIN

G M I N A
~~POWIAAT~~

POLANÓW

N A Z W A

Park wiejski

ZESPÓŁ AUTORSKI

1	mgr inż. arch. Elżbieta Szalewska	podpis :	<i>Elżbieta Szalewska</i>
2	mgr inż. arch. Ewa Maciejewska	podpis :	<i>Ewa Maciejewska</i>
3	mgr inż. Tadeusz Uciechowski	podpis :	<i>Tadeusz Uciechowski</i>
4	Elżbieta Szwałk	podpis :	<i>Elżbieta Szwałk</i>
5		podpis :	
6		podpis :	

Data opracowania : wrzesień 1975 roku

WERYFIKACJA :

inż. Wojciech Wierzchowicki

podpis

data

W. Wierzchowicki 10.8.75

TOM /

ilość egz. 5

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwolężerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

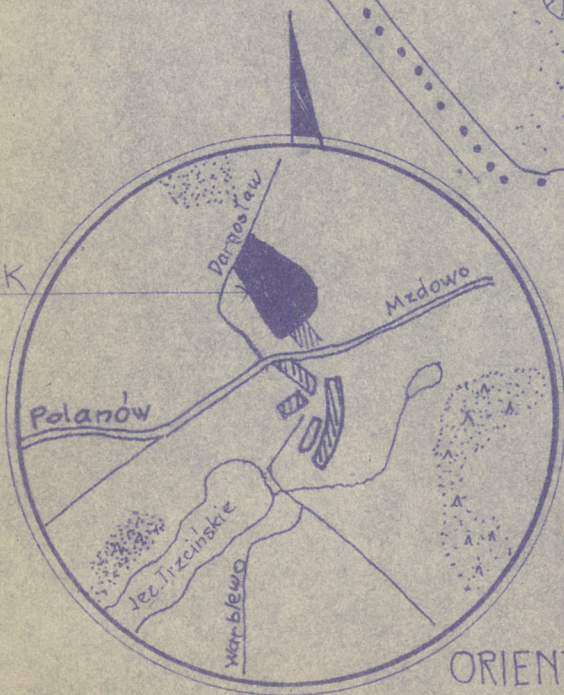
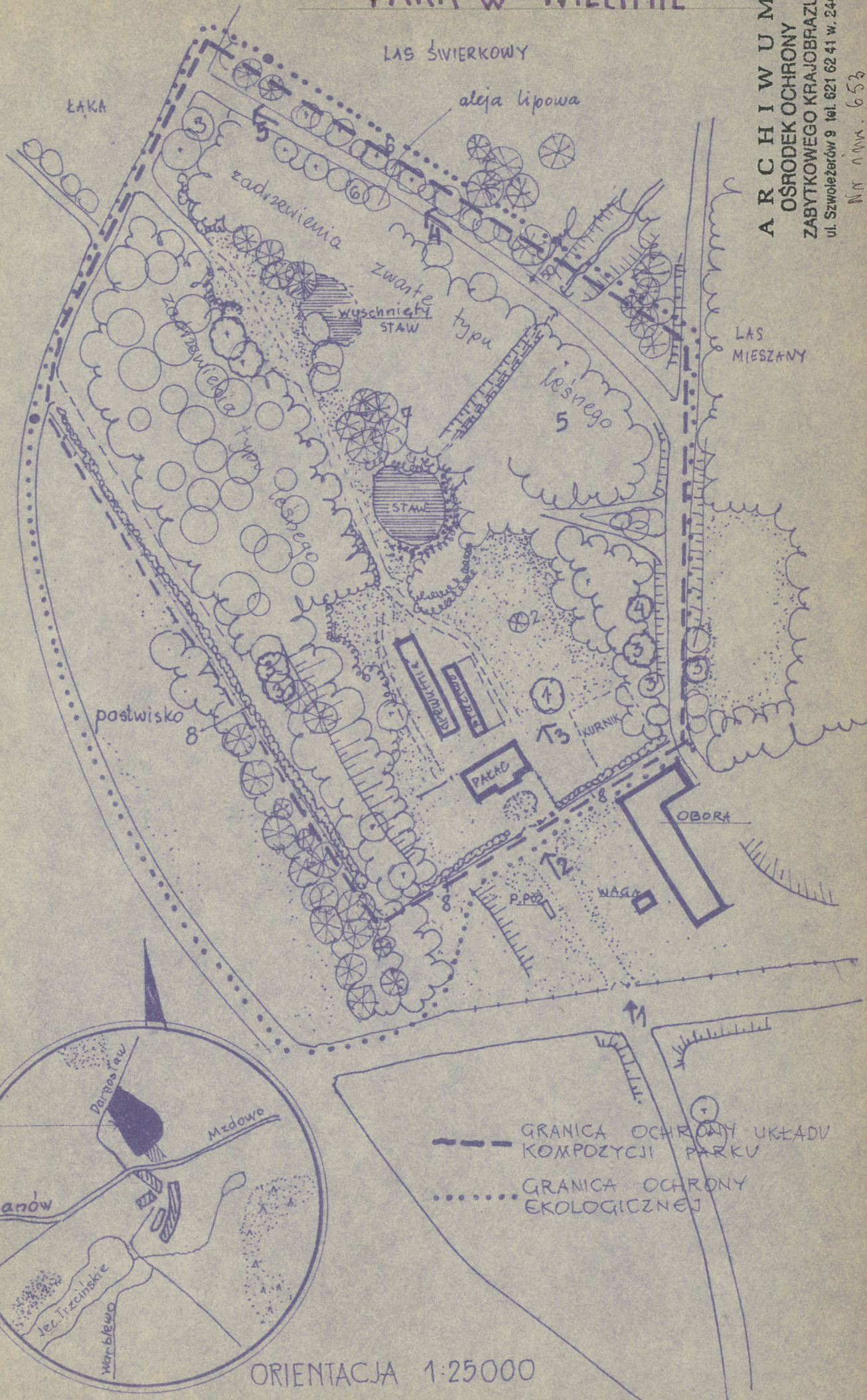
Nr inw. 653

M E T R Y C Z K A P A R K U - O G R O D U				
1	Adres:	Miejscowość /dzielnica, ulica nr posesji/ WIELIN	gmina POLANÓW	powiat Koszalin
2	Nazwa parku:	aktualna Park wiejski	dawna Park pałacowy Vellin	
3	Rodzaj parku i stan jego zachowania:	Park pałacowy. Silnie zarosnięty, brak konserwacji, stan drzewostanu dobry		
4	Czas powstania:	XIX w. Styl krajobrazowy /angielski		
5	Położenie parku:	przy szosie Kępice-Polanów, teren faliasty, przylega do lasu		
6	Powierzchnia parku:	ogółem ha 5,2	w tym wód w ha 0,1	czy są na niej budynki i jakie przy wjeździe bud.gospodarczo-hodowlany na terenie parku pałac 3-kondygn.
7	Użytkownik parku:	Okręgowe Przedsiębiorstwo Przemysłu Mięsnego w Koszalinie ul. Bojowników o Wolność i Demokrację		
8	Czy jest w rejestrze:	data i nr rejestru nie występuje		
9	Istniejące dokumentacje /data i autor/:	pomiar sytuacyjno-wysokościowy brak		inwentaryzacja zieleni brak
		studium historyczne brak		założenia techniczno-ekonomiczne brak
		techniczne, branżowe dokumentacje i ekspertyzy brak		
10	Przeprowadzone dotychczas remonty:	nie przeprowadzono		

PARK w WIELINIE

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTEKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr. 653

ORIENTACJA 1:25000

I. KRÓTKA ANALIZA HISTORYCZNA

I.1. Ewolucja układu przestrzennego

Park położony jest w północnej części wsi na falistym terenie, obniżającym się w kierunku wschodnim. Stanowi on część siedziby majątku ziemskiego. Jest to park typu angielskiego. Założenie powstało w połowie XIX w. najprawdopodobniej przez przekształcenie zadrzewień leśnych. Świadczą o tym zachowane w części zachodniej parku stare dęby i buki. Nie udało się ustalić danych historycznych o właścicielach ani projektantach parku. Jednak na podstawie zachowanych obiektów oraz typów zadrzewień można stwierdzić, że park został wykonany na podstawie projektu i później nieznacznie zmieniony. Park jest bezpośrednio związany z pałacem wybudowanym w latach 1883-1894, właściwie otacza go z trzech stron. Dla podkreślenia położenia pałacu wokół niego znajdowała się rozległa otwarta płaszczyna z ozdobnymi drzewami i parawanowo otaczającymi je krzewami. Na polanie tej znajdował się ogród ozdobny. Symetryczne ścieżki schodziły się w główną aleję parku, przy której znajdowały się mniejsze polany. Wokół parku prowadziła droga, którą tworzyły aleje utworzone przez dęby a od strony północnej piękna aleja lipowa. Pod koniec XIX w. wykonano na osi parku dwa sztuczne stawy. Z tego okresu pochodzi także szpaler grabowy wysadzony na zachodniej i południowej granicy parku.

Wjazd do parku prowadził od strony traktu. Przy nim znajdowały się budynki gospodarcze majątku. Część gospodarczo-produkcyjna odgrodzona była przed pałacem ozdobnym ogrodzeniem, tak że pałac i park stanowił odrębną część siedziby i znajdował się w głębi.

I.2. Dawne plany

Wykorzystano mapy topograficzne w skali 1:25 000, na których występują budynki gospodarcze już nie istniejące.

I.3. Źródła do dziejów parku

- W archiwum Państwowym w Słupsku istnieją księgi majątku Wielin /Vellin/ z lat 1853-1878 - jednak nie korzystano z nich, gdyż zawierają przede wszystkim materiały rachunkowo-gospodarcze.
- Informacje Kierownika Bazy Mięsnej w Wielinie, która jest użytkownikiem terenu parku oraz budynków.

II. CHARAKTERYSTYKA STANU ISTNIEJĄCEGO

II.1. Układ przestrzenny

Dla parku sporządzono plan w skali 1:2000, naniesiono na nim układ dróg i alei, zadrzewienia, okazy pomnikowe, użytkowanie terenu, ukształtowanie powierzchni oraz budynki. Park posiada naturalny charakter. Cały zespół tworzą dwie duże grupy zadrzewień prawie symetrycznie usytuowane w stosunku do pałacu. Skupiny drzew są mocno zarośnięte samowiecem.

Na otwartej rozległej płaszczyźnie przy pałacu wybudowano kurniki i drewutnie, a także służy ona jako wybiegi i grzebaliska dla ptactwa. Stawy w parku są zarosnięte i prawie całkowicie wyschnięte.

Otoczająca je roślinność krzewiasta przy braku konserwacji silnie rozrosnięta.

Zespół parku jest stosunkowo dużym założeniem, orientowanym główną osią na północny-zachód. Oś tę przebiega wjazdem od szosy przez teren, na którym znajdowały się budynki gospodarcze, bramę przed podjazdem do byłego pałacu przez symetryczny budynek pałacu, dalej w głąb parku środkową ścieżką przylegającą do stawów. Od strony północnej i wschodniej bezpośrednio do parku przylegają zadrzewienia typu leśnego. Granicę między nimi stanowi aleja lipowa oraz okazały dąb. Wszystkie ścieżki i drogi wokół parku mają powierzchnię nieutwardzoną. Nawierzchnię brukowaną posiada podjazd pod budynek pałacu.

Przed pałacem istnieje bardzo ciekawe ogrodzenie z kamieni i kutego żelaza. Wzdłuż żywopłotów grabowych /granica zachodnia oraz część południowej/ wykonano ogrodzenie z siatki metalowej.

II.2. Skrócona inwentaryzacja roślin

Drzewostan parkowy stanowi duży kompleks przeważnie złożony z drzew rodzimych. W części północnej przechodzi park w zadrzewienia o charakterze leśnym. Występuje tutaj 7 gatunków drzew liściastych tj. kasztanowce /*Aesculus hippocastanum*/, dęby /*Quercus*/, buki /*Fagus*/, graby /*Carpinus*/

klony /*Acer*/, olsze /*Alnus*/, lipy /*Tilia*/ oraz 3 gatunki iglaste jak: świerk /*Picea*/, jodła /*Abies*/, modrzew /*Larix*/. Drzewostan jest silnie zwarty /bardzo dobre warunki glebo-
we i wilgotnościowe/.

Podszyt stanowią najczęściej młodociane osobniki górnego piętra /grab, buki, klony, lipy/ oraz kalina /*Viburnum*/, porzeczka /*Ribes*/, tawuła /*Spiraea*/.

Przeważa drzewostan w wieku ok. 80-100 lat. Najstarsze okazy występują na wzniesieniu zachodniej części parku /w pobliżu pałacu/, są to dęby szypułkowe /*Quercus robur*/, oraz buki pospolite /*Fagus sylvatica*/, które mają około 120-150 lat.

Cennymi okazami są również drzewa alei - lipa drobnolistna /*Tilia cordata*/ w północnej części parku, która liczy ok. 120-140 lat. Poza tym na uwagę zasługują jeszcze drzewa znajdujące się na polanie przy pałacu, są to dąb szypułkowy odm. stożkowej /*Quercus robur* var. *fastigiata*/ oraz buk pospolity odm. czerwonej /*Fagus sylvatica* var. *atropurpurea*/.

Stan zdrowotny drzew - dobry. W części o charakterze leśnym znajduje się trochę wiatrołomów. Nie zaobserwowano śladów żerowania szkodników.

Okazy zasługujące na szczególną uwagę opisano w załączonej tabeli i oznaczono cyframi arabskimi na szkicu.

II.3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego

Kompozycja założenia parkowego nie uległa dotychczas znacznym zmianom. Przekształcenia spowodowane są brakiem konserwacji i niewłaściwą gospodarką.

Stosunkowo dobrze zachowane są partie północne parku. Najsilniejsza dewastacja nastąpiła na obszarze przylegającym do pałacu. Wycięto tutaj część drzew. Całkowicie zatracił się widokowy charakter polany otaczającej od strony północnej pałac. DREWUTNIE I KURNIKI, osadnik ścielków, składy węgla i drewna, które tutaj się znajdują są elementami bardzo szpecącymi park. Drzewostan parku stał się bardzo gęsty dzięki zarastaniu samosiewem. Częściowemu zatraceniu kompozycyjnemu uległa główna oś parku, co spowodowane zostało zarosnięciem jej krzewami oraz zabagnieniem stawów. Niewielka polana otoczona jodłami zmniejszyła się przez zarosnięcie.

Park znajduje się w granicach pierwotnego założenia. Pałac był odnawiany i użytkowany jest jako mieszkania dla pracowników bazy produkcyjnej. W części przed pałacem rozebrano jeden z budynków gospodarczych a pobudowano *wagę kowową*.

II.4. Rola obiektu w krajobrazie

Park znajduje się na terenie lekko wzniesionym w stosunku do miejscowości, bezpośrednio przylega do zadrzewień leśnych. Stanowi on zwartą grupę zieleni wysokiej a od strony szosy jest tłem dla pałacu o interesującej architekturze.

III. WNIOSKI DOTYCZĄCE

III.14. Granicy ochrony konserwatorskiej

a/ granica ochrony konserwatorskiej układu parku powinna przebiegać od strony zachodniej wzdłuż ogrodzenia i szpaleru grabowego, od północy aleją lipową, od wscho-

du drogą polną prowadzącą do lasu. Od strony południowej park posiada bardzo ładne metalowe ogrodzenie.

b/ granica ochrony ekologicznej powinna objąć zasięgiem teren poszerzony od strony zachodniej parku o ok. 50 m /do drogi polnej/. Od północy należy włączyć do ochrony pas ok. 30 m zadrzewień leśnych. Na tym obszarze nie wolno lokalizować żadnych obiektów uciążliwych ani mogących spowodować degradację środowiska glebowego i roślinnego parku.

c/ granicą ochrony kompozycji widokowej należy objąć teren podjazdu do pałacu, płaszczyzny i skarp przed pałacem oraz aleje z najstarszych zadrzewień.

Propozycje przebiegu granic oznaczono na szkicu.

III.2. Zmiany dotychczasowego sposobu użytkowania

W celu uwydatnienia widokowego charakteru otoczenia pałacu należy przekwaterować uciążliwe dla parku kurniki, drewnutnie i składowiska węgla i drewna. Dla tych nietrwałych szop należy znaleźć miejsce poza terenem parku.

III.3. Zakresu niezbędnej renowacji

Park nie ulegał znacznym przekształceniom a jedynie zmieniał się przez zarastanie, dlatego też należałoby dążyć do odtworzenia kompozycji z końca XIX w. Przede wszystkim należy oczyścić otoczenie pałacu z szpecących budynków, zagospodarować tę dużą polanę, uczynić przebieg ścieżek w parku, oczyścić stawy z murów i zarastających roślin i krzewów.

Park należy także oczyścić z niższych partii samosiewów, przez co wyeksponuje się najcenniejsze okazy drzew. Uporządkowania i odtworzenia wymaga skarpa z zachodniej strony pałacu. W tej części dokonano największych wycięć i dewastacji ukształtowania terenu. W tym celu należy opracować projekt techniczny rekonstrukcji parku.

Park w Wieliniu należy objąć ochroną konserwatorską ze względu na wielkość założenia, stosunkowo dobry stan zachowania drzewostanu i budynku pałacu, który stanowi integralną część parku. Park ten posiada pewne cechy kompozycji zbliżone z założeniem w Kwasowie.k./Sławna. Położenie w obszarze chronionego parku krajobrazowego, jakim są okolice Polanowa uzasadnia także konieczność przeprowadzenia prac pielęgnacyjnych i renowacji.

UWAGA: Park należy wpisać do rejestru zabytków, w obszarze jego granic geodezyjnych.

NAJCIEKAWSZE DRZEWA Z PARKU W WIELINIU

Nr na szki- du	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Ø pnia w cm	Wiek lat	Uwagi
1.	Buk pospolity odm.czerwono- listna	Fagus silvatica var.atropurpu- rea	40-50	80-100	6 szt
2.	Dąb szypułkowy odm.stożkowa	Quercus robur v.fastigiata	30-40	80-100	ok.50 szt
3.	Dąb szypułkowy	Quercus robur	80-120	120-150	
4.	Lipa drobnolis- tna	Tilia cordata	60-90	120-140	ok.30 szt
5.	Buk pospolity	Fagus silvatica	90-110	120-140	ok.40 szt
6.	Lipa drobno- listna	Tilia cordata	-	-	aleja
7.	Jodła sp.	Abies sp.	40-60	80-110	6 szt
8.	Grab pospolity	Carpinus betulus	-	-	szpaler

NR 1. WIELIN - Park
Pałac, w głębi sadzawienia parku

NR 2. WIELIN - Park
Brama wjazdowa, ogrodzenia od strony frontu pałacu

NR 3. WIELIN - Park

Otwarta płaszczyna za pałacem, na której
wybudowano kurniki i osiedniki ścieków

NR 4. WIELIN - Park

Aleja lipowa, okalająca park
od strony północnej

NR 5. WIELIN - Park

Dąb szypułkowy na skraju parku

NR 6. WIELIN - Park

Kościół z XVII w. otacza stary drzewostan